

235.96

NIN

Αγαπημένου Νικολάου

Πότος "επί τῆς ἐποχῆς 1930
ἐκδοθέντων ἑπιγράμματα" ἐν Λαυρεν

1930

235.96

NIN

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΝΟΛΑΚΗ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΔΩΝΙΑΣ & ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ
ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

(Εξεφωνήθη τῇ 15 Ἰουνίου 1930 ἐπὶ τοῦ
τόπου τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἀπαγχονισθέντος τῇ
18 Μαΐου 1821 Ἐπισκόπου Κισσαίου Μελχι-
σεδέκ τοῦ Σαρπάκη.)

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ν. Κ. ΠΕΡΔΙΚΗ

1930

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΝΟΛΑΚΗ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΔΩΝΙΑΣ & ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ

ΔΟΓΟΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ
ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

(*Ἐξεφωνήθη τῇ 15 Ἰουνίου 1930 ἐπὶ τοῦ
τόπου τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἀπαγχονισθέντος τῇ
18 Μαΐου 1821 Ἐπισκόπου Κισσάμου Μελχι-
σεδέκ τοῦ Σαρπάκη.*)

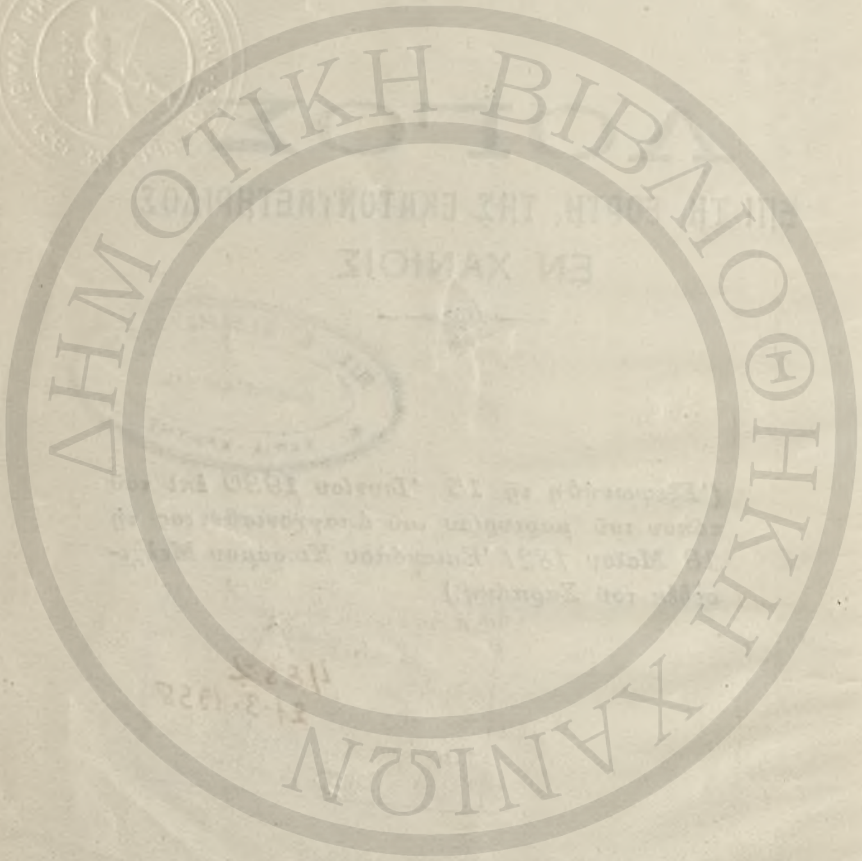
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
Λεξ. ἀριθ. 4882
Χρονικὸν βιβλίου 21.3.1958
Βιβλίου ἀριθ. 235
Ἰουνίου 1930

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ν. Κ. ΠΕΡΑΚΗ

1930

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΕΝ ΧΑΝΙΩΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΓΕΡΜΑΝΗ
1930

**Κύριε Ὑπουργέ, ἔντιμοι Ἐθνικοὶ ἀντι-
πρόσωποι.**

Ἡ Ἑλληνικὴ Φυλὴ ἐπιθυμοῦσα πάντοτε νὰ φαίνεται ἀνταξία τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς καὶ θέλουσα νὰ ἀρυσθῇ διδάγματα ἐκ τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς σταδιοδρομίας, καθώρισε τὸ ἔτος 1930, ἔτος συμπληρώσεως μιᾶς ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς, ὡς ἔτος ἑορτασμοῦ τῶν διαφόρων γεγονότων δι' ὧν αὕτη, ἐνίοτε μὲν καμ-
πτομένη, ἀλλὰ πάντοτε ὀρθουμένη, ἐβάδισε τὴν ὁ-
δὸν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου. Καὶ συνε-
χίζει τὴν πορείαν αὐτῆς πάντοτε εὐελπὺς ἐν τῇ ὁ-
δῷ ἐκείνῃ, ἣτις θὰ τὴν ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀνακοπέντος μεγαλουργήματος τῶν πεσόντων Ἡρώων τῆς. Ἐπιτελοῦσα δὲ τὸ πρὸς τοὺς ἀλησμονήτους Ἡρώας καὶ Μάρτυρας αὐτῆς ἱερὸν καθήκον τῆς, δὲν παρίσταται σήμερον πέριξ κενοταφίων, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἱεροῦ τόπου τῶν μαρτυρίων ἢ πρὸ τῶν τάφων αὐτῶν, οἵτινες περι-
κλείουσι τὰ ἱερὰ ὅσῃ τῶν πεφιλημένων νεκρῶν, τῶν Ἡρώων καὶ Μαρτύρων τῆς.

Τοῦτο καὶ ἡ πόλις τῶν Χανίων, τοῦτο καὶ ἡ-
μεῖς σήμερον πράττοντες, συνήλθομεν ἐν τῷ ἱερῷ
τούτῳ τόπῳ, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς γηραιᾶς, ἀλλ' ἱερᾶς
ταύτης Πλατάνου ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπηγγονίζοντο
ὑπὸ τοῦ ἀπηνοῦς τυράννου, οἱ ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς
Πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς ἀγωνιζόμενοι

πατέρες και ἀδελφοί μας, ἵνα προσφέρωμεν τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης μας εἰς τὸν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως τοῦ 1821 ἀπαγχονισθέντα ἀοιδιμον Ἐπίσκοπον Κισσάμου Μελχισεδὲκ τὸν Σαρπάκην και τὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετ' αὐτοῦ ἀπαγχονισθέντα ἀοιδιμον Ἑλληνοδιδάσκαλον τὸν ἱεροδιάκονον Καλλίνικον τὸν Βερροιαῖον.

Τὰ περὶ ἐλευθερίας ἄσματα τοῦ Ρήγα τοῦ Φερραίου, ἅτινα καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ἀπέτελεσαν τὰ πρῶτα ἐφόδια τῆς ἔξοργέσεως αὐτῆς, εἶχον ἀκουσθῆ και ἐν Κρήτῃ, ὁ δὲ μεγαλοφωνότατο: και εὐφωνότατος Στέφανος Χάλης, κρούων τὴν λύραν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Θερίσου και καθ' ὄλην τὴν ἔκτασιν τῶν Λευκῶν Ὁρέων, μέχρι τῆς ἱερᾶς Ἰδης, μὲ τὰ τραγούδια του ἀνερρίπιζε τὸ φρόνημα τῶν Κρητῶν. Οἱ Φιλικοὶ οἱ μεμνημένοι εἰς τὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, τὴν πρώτην θέσιν τῶν ὁποίων κατεῖχε, πλὴν τοῦ μεγαλειώδους πρώτου θύματος τῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ ἀοιδίμου Ἐπισκόπου Μελχισεδὲκ και ὁ σοφώτατος διδάσκαλος ὁ ἱεροδιάκονος Καλλίνικος ὁ Βερροιαῖος και ὁ Ἡγούμενος τοῦ Πρέβελῃ Μελχισεδὲκ ὁ Τσουδερός, ἱκανὸν ἤδη εἶχον σπεῖρει τὸν σπόρον τῆς ἐλευθερίας ἀνὰ τὰς Ἐπαρχίας τῶν Σφακιῶν, τοῦ Ἀμαρίου, τῆς Ρεθύμνης, τοῦ Ἀποκορώνου, τῆς Κυδωνίας, τῆς Κισσάμου και τοῦ Σελίνου, ὥστε νὰ μὴ βραδύνωσι νὰ ἀκουσθῶσιν οἱ ἐγεσθήριοι παῖνες ἀνὰ τὰ ὄρη και τὰς δειράδας τῶν Λευκῶν Ὁρέων και τῆς Ἰδης, καλοῦντες τοὺς σταυραετοὺς αὐτῶν πρὸς σπαραγμὸν τοῦ τυράννου. Ἡ σφηροφωλῆ δὲν ἐβράδυνεν, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀναστατωθῆ, και ἀναλογιζόμενοι τὸ

μαρτύριον τοῦ ἀοιδίου Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, καθὼς καὶ τὴν πληθὺν τῶν ἐν Κρήτῃ καὶ πολλὰ τοῦ τῆς Ἑλλάδος σφαγέντων ὁμογενῶν, ἀπεφάσισαν ὀριστικῶς ἢ νὰ ἀποθάνωσιν ἢ νὰ νικήσωσιν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ἐκείνης περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐσκέπτοντο ἢ περὶ τοῦ πῶς νὰ προμηθευθῶσι τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὸν πόλεμον ἐφόδια.

Τὰ μέσα τῶν ἐπαναστατῶν ἦσαν ὅλως ἀσήμαντα καὶ μηδαμινά. Ἡ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Κρητῶν εὐρισκομένη ποσότης πυρίτιδος κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος ἀνῆρχετο εἰς 360 ὀκάδας, τὰ δὲ ὅπλα εἰς 1200, ἅτινα εἶχον προμηθευθῆ ἐκ τῶν ἡγεμονίδων νήσων τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρρῶν. Ἡ γλισχρότης ὅμως αὕτη τῶν πολεμοφοδίων οὐδὲ ὅλως ἐπηρέασε τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν Κρητῶν, διότι ἡ ἄφρων πολιτικὴ τῶν τριῶν τῆς Κρήτης Πασσάδων, εἶχεν ἐξαντλήσει τὴν ὑπομονὴν αὐτῶν καὶ εἶχον ἀποφασίσει ἢ νὰ ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν ἢ νὰ ἀποθάνωσιν. Ἡ ἐπανάστασις λοιπὸν ἤρχισεν ἀπὸ τὰ Χανιά, τὸ δὲ πολεμικὸν ρεῦμα διέδραμεν ἀμέσως καθ' ὅλην τὴν νῆσον. Στίφη ἐπαναστατῶν προὔχώρουν μέχρι τῶν τειχῶν τῶν πρωτευουσῶν Χανίων καὶ Ρεθύμνης, αἵτινες ἔνεκα τῆς γειτνιασεως τῶν Ὀρέων ἦσαν μᾶλλον ἐκτεθειμένοι, ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Σήφακαν, Χάληδες, Πρωιοπαδάκην, Μαγουσέλην, τοὺς ἀδελφοὺς Τσουδεροὺς καὶ λοιποὺς, οἵτινες εἶχον ὀρίσει καὶ φυλακὰς πρὸς παρεμπόδισιν τῶν ἐξ Ἡρακλείου ὁρμώντων. Τούρκων. Ὁ Πασσᾶς τοῦ Ἡρακλείου βλέπων καθ' ἡμέραν ἐπιδεινούμενα πὰ πράγματα, ἀπέστειλε τρεῖς ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς εἰς τὰ

Σφακιά μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ ἀναχωρήσωσιν ἐκείθεν, ἐὰν οἱ Σφακιανοὶ καὶ οἱ λοιποὶ δὲν παραδώσωσι τὰ ὄπλα· ἔγραψε δὲ συνάμα πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Χριστιανῶν, νὰ προσέξωσι νὰ μὴ κακοποιήσωσι τοὺς ἀπεσταλμένους του. Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ ἀπήντησαν πρὸς αὐτὸν ἀξιοπρεπέστατα: «Δὲν εἶναι τσῆ τιμῆς, Πασσᾶ μου, νὰ σκοτώσωμε ἔμεις, καθὼς ἐσᾶς, τσοὶ μαντατοφόρους σου»· εἰς δὲ τοὺς ἀπεσταλμένους εἶπον: «τὰ ὄπλα δὲν τὰ δίδομε καὶ ἄς ἔλθουν οἱ Πασσάδες νὰ τὰ πάρουνε καὶ σεῖς νὰ φύγετε τὸ ντελόγκο ἀπὸ πᾶ νὰ μὴ φτε τὴν κεφαλὴ σας».

Ἡ τελειωτικὴ καὶ ὀριστικὴ ἄρνησις αὕτη τῶν Σφακιανῶν καὶ λοιπῶν Ἀρχηγῶν νὰ παραδώσωσι τὰ ὄπλα, ἐξέκαυσεν ἔτι μᾶλλον τὴν θηριωδίαν τῶν Τούρκων καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ δημοσιευθῆ καὶ ἀναγνωσθῆ ἐν Χανίοις τὴν 17 Μαΐου 1821 Φετφάς, καλῶν εἰς πανωλεθρίαν τῶν Χριστιανῶν τοὺς Τούρκου. Οὕτως ἐξήφθη ἡ θηριωδία τῶν Τούρκων καὶ ἤρξαντο ἔκτοτε αἱ ἀνέκφραστοι καὶ ἀπαράστατοι σφαγαὶ καὶ λυσσώδεις κρεουργίαι, οἱ ἀπαγχονισμοὶ, αἱ αἰχμαλωσίαι καὶ ἀτιμώσεις, αἱ ἄρπαγαὶ καὶ λεηλασίαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Τὸν δὲ Ἐπίσκοπον Κισσάμου Μελχισεδὲκ τὸν Σαρπάκιν ἀμέσως μετέφερον εἰς Χανία καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς μετὰ τοῦ Ἑλληνοδιδασκάλου καὶ Ἱεροδιακόνου Καλλινίκου τοῦ Βερροιαίου, ὡς σεσημασμένους Φιλικούς, μετὰ καὶ ἄλλων πλειστων ἐγκρίτων πολιτῶν.

Δὲν παρίσταται οὐδεμίᾳ ἀνάγκῃ κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμὴν νὰ ἀντιγράψωμεν τὴν ἱστορίαν, οὐδὲ νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἐν πρὸς ἐν τὰ δεινὰ, ἅτινα

ὑπέστησαν οἱ Χριστιανοὶ τῶν Χανίων καὶ τῶν πέριξ ἐκ μέρους τῶν ἀπηνῶν Τούρκων. Ταῦτα ἐκφράζονται εἰς τὰς ὀλίγας λέξεις, ἃς ἐσχάτως ἀνεκαλύψαμεν ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ ἱστορικῇ Μονῇ τοῦ Γουβερνέτου γεγραμμένας ἐπὶ τῆς προμετωπίδος ἀρχαίου Εὐαγγελίου, διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν τοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μάρτυρος Ἑγουμένου τῆς Μονῆς ταύτης καὶ τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι τὴν ἀναμφισβήτητον μαρτυρίαν, ὅτι ἡ Κρήτη εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ πυρὸς τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Φυλῆς κατὰ τοῦ τυράννου, καὶ τὸν ἀριστον ἔλεγχον τῶν ἀκρίτων ἐκείνων ἱστορικῶν, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ παραστήσωσιν ἡμᾶς ὑστερήσαντας ἐν τῷ ἀπελευθερωτικῷ ἀγῶνι. Αἱ λέξεις δὲ αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς. « Τῇ 17 Μαΐου 1821 ἐσηκώθηκε ὁ πόλεμος τῶν Χανίων τῆς στεριᾶς καὶ ἐχαλάσανε 2000 Χριστιανούς καὶ ἐκάψανε ὅλο τὸ Χανιώτικο χῶμα. "Αχ! "Αχ! "Αχ! Θεέ μου! » Οἱ τελευταῖοι οὗτοι στεναγμοὶ, ἴσως ἀποτελοῦσι τὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν Χανίων διασυρθέντος καὶ θανατωθέντος αἰοδίμου μάρτυρος τοῦ Ἑγουμένου Γουβερνέτου.

Ὀχλαγωγικῶς λοιπὸν τὴν ἐπομένην οἱ Τούρκοι, διαρρήξαντες τὰς φυλακὰς, ἀπήγαγον εἰς τὴν ἀγχόνην, τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτήρος τῇ 18 Μαΐου 1821, τὸν αἰοδίμον Ἐπίσκοπον Κισσάμου Μελχισεδεκ καὶ τὸν Ἑλληνοδιδάσκαλον καὶ ἱεροδιάκονον Καλλίνικον τὸν Βερροιαῖον. Καὶ ἐδῶ μὲν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς ἱερᾶς ταύτης Πλατάνου ἀφοῦ τοὺς ἐμαστίγησάν ἀνηλεῶς, ὥστε νὰ μείνωσιν

ἡμιθανεῖς, τὸν μὲν Καλλίνικον ἀπηγχόνισαν ἀμέσως ἐπὶ τῆς Πλατάνου ταύτης, τὸν δὲ Ἐπίσκοπον διασύροντες γυμνὸν καὶ μαστιζόμενον, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ τὸν διεπόμπευσαν ἀνὰ τὴν πόλιν ἡμιθανῆ καὶ τοῦτον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀπηγχόνισαν. Ὁ Μελχισεδὲκ συρόμενος γυμνὸς καὶ μαστιζόμενος ἐκραύγαζε μέχρι τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς βασανιστάς του: «Φάγετε, ὦ θηρία, τὰς σάρκας μου, τὸ πνεῦμα μου ὁμῶς, τὸ ὁποῖον σήμερον παραδίδω εἰς χεῖρας τοῦ Πλάστου μου, δὲν ἔχετε ἐξουσίαν νὰ βλάψητε. Ἔχω σταθερὰν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ δίκαιος Θεὸς θέλει τιμωρῆσθαι τὴν κακίαν σας, διότι χύνετε ἀδίκως αἵματα Χριστιανῶν».

Τί μετὰ ταῦτα ἐν Χανίοις συνέβησαν, μᾶς τὸ διέσωσεν ὁ ἀοίδιμος Ἡγούμενος τοῦ Γουβερνέτου, καθὼς ἀνωτέρω εἶπομεν. Δύο χιλιάδες Χριστιανῶν ἐν Χανίοις ἐθανατώθησαν! καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πῶμα τῶν Χανίων κατέκαυσαν! Οἱ Τοῦρκοι ἔκτοτε ἐξορμήσαντες τῶν Χανίων ἔκαυσαν τὰ Μοναστήρια τῆς Χρυσοπηγῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, ὧν τοὺς Ἡγουμένους Ἀνθιμον καὶ Νεόφυτον ἐθανάτωσαν καθὼς καὶ πολλοὺς τῶν Μοναχῶν, τοὺς δὲ Ἡγουμένους τῆς Κυρίας Γωγιᾶς, Γουβερνέτου καὶ Ἁγίας Τριάδος συλλαβόντες μετέφεραν εἰς Χανία καὶ ἀφοῦ ἀνηλεῶς τοὺς ἐβασάνισαν, τοὺς ἀπηγχόνισαν. Τὸν Ἐπίσκοπον Κυδωνίας Καλλίνικον τὸν Δεσποτάκιν, διασύραντες ἐπίσης εἰς τὰς ὁδοὺς μετὰ τοῦ Ἱεροδιακόνου αὐτοῦ Ἀρτεμίου, τοῦ μετὰ ταῦτα Ἐπισκόπου Κυδωνίας, ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου καθ' ἡμέραν ἀνηλεῶς τὸν ἐμαστίγωνον καὶ τὴν ἐπότιζον οὖρα, μέχρις ὅτου ἐξέπνευσεν.

Ἐν Ρεθύμνῃ οἱ Τοῦρκοι μαθόντες τὰς ἐν Χα-
νίοις σφαγὰς, τὸν μὲν Ἐπίσκοπον Ρεθύμνης Γερά-
σιμον τὸν Περδικάρην διασύραντες εἰς τὰς ὁδοὺς
μετὰ τῶν Ἠγουμένων τῶν Μονῶν καὶ ἄλλων
πλείστων κληρικῶν, ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς, ὅπου
ἐκ τῶν μαστιγώσεων καὶ τῶν σκληρῶν βασάνων
ἀπέθανον, τοὺς δὲ ἄνδρας ἐφόνευσαν, τὰς δὲ γυ-
ναῖκας ἠχμαλώτισαν, καὶ ἐὰν πολλοὶ ἐκ τῶν κα-
τοίκων τῆς Ρεθύμνης χάριν τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα
δὲν εἶχον ἐξέλθει εἰς τὰς Ἐπαρχίας, ἡ πανωλεθρία
θα ἦτο γενική. Τὰ αὐτὰ δὲ συνέβησαν καὶ ἐν Ἡ-
ρακλείῳ, ὅτε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασεν ἐκ Κων)-
πόλεως ὁ Ὄθωμανὸς πλοίαρχος Μπιλάλ Πούλακας
καὶ ἀνήγγειλεν τὰς ἐν Κων)πόλει καὶ Σμύρνῃ σφα-
γὰς καὶ λεηλασίας τῶν Χριστιανῶν, «διότι παντα-
χοῦ, ὡς ἔλεγεν, οἱ ἄπιστοι ἐπιβουλεύονται τὸ Ντο-
βλέτι». Δεινὰ θύματα τῆς ἀγριότητος τῶν Τούρ-
κων ἐγένοντο ἐν μὲν τῇ πόλει ὁ Μητροπολίτης Γε-
ράσιμος Πάρδαλης, ὁ Ἐπίσκοπος Κνωσσοῦ Νεό-
φυτος Φυντικάκις, ὁ Χερσονήσου Ἰωακείμ, ὁ Λάμ-
πης Ἱερόθεος, ὁ Σητείας Ζαχαρίας, ὁ Διοσπόλεως
Καλλίνικος, καὶ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις αὐτῶν ὁ Ἐπί-
σκοπος Ἀρκαδίας, καὶ ὁ Πέτρος Ἰωακείμ, καθὼς
καὶ πλείστοι τῶν Ἠγουμένων τῶν ἀνατολικῶν Ἐ-
παρχιῶν καὶ πλῆθος Ἱερέων καὶ λαϊκῶν. Ταῦτα
πάντα, ἀγαπητοὶ, συνέβησαν εἰς διάστημα ἐνὸς μη-
νὸς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστά-
σεως, δηλ. ἀπὸ τῆς 17 Μαΐου 1821 μέχρι τῆς 22
Ἰουνίου

Διὰ τοιούτων αἱμάτων ἐβάφη τὸ πρῶτον τὸ
ἔδαφος τῆς πολυπάθοῦς νήσου μας! Τοιαῦτα ἱερά
καὶ ἅγια σφάγια ἡ Ἐκκλησία εἶχε νὰ προσφέρει ὡς

ἀπαρχὴν εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος· ἡ Ἐκκλησία, ἣτις ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς ἀποφράδος ἐκείνης ἡμέρας τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου δὲν ἔπαυσεν ὑπερανθρώπως νὰ ἐργάζεται πρὸς περίσωσιν καὶ περισυλλογὴν τῶν ἐναπομεινάντων λειψάνων, ἅτινα ὁ δηλητηριώδης ποῦς τοῦ κατακτητοῦ εἶχεν ἀπομαράνει καὶ συνετέλεσεν οὕτως, ὥστε ἡ Ἰδέα τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Πατρίδος νὰ μὴ ἐκλείψῃ ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς συνειδήσεως.

Ὁ Κλῆρος ὅστις ἔκτοτε ἀπετέλεσε τὴν στρατιὰν τῆς Ἐκκλησίας, πανταχοῦ διεκῆρυττε τὴν ἰδέαν τῆς Πατρίδος, μέσα εἰς τοὺς ναοὺς, ἐπάνω εἰς τὰ ὄρη, ἐπὶ τῶν ἀνεμιζομένων θαλασσῶν, διὰ παντὸς τρόπου συντελεστικοῦ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἐθνικῆς ψυχῆς.

Ἡ ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ τελουμένη θεία μυσταγωγία διεκόπη ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης· ὁ ἱερεὺς ὅμως δὲν ἠφανίσθη ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Ἕλληνοῦ· θὰ τελειώσῃ, ἔλεγεν, ἡ διακοπεῖσα λειτουργία. Θὰ τελειώσῃ! μόνον πιστεύετε, ἐλπίζετε, καρτερεῖτε!! Καὶ ὁ Κλῆρος δὲν ἐπτοεῖτο πρὸ τῶν μαρτυρίων τῆς τυραννίας, δὲν ἐφοβεῖτο ὠμοὺς δυνάστας, ἠγωνίζετο καὶ ἀνθίστατο κρατερῶς ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος. Ὁ Κλῆρος εἰργάζετο οὐχὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ τύπου καὶ τῆς μηχανῆς, ἀλλὰ τὸν μόχθον τὸν ζωντανὸν τὴν τεραστίαν ἐργασίαν, τὴν πολυσχιδῆ, τὴν ἔμψυχον, τὴν ἀένναον κίνησιν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων. Εἰργάζετο ὑπὸ τὸ τρομοσβύνον φῶς τῆς κανδήλας καὶ τῆς λαμπάδος ἐντὸς τῶν νῶν καὶ εἰς τοὺς νάρθηκας τῶν Μοναστηρίων. Εἰργάζετο ὑπὸ τὸ μελιχρὸν φῶς τῆς Σελήνης, εἰργάζετο ἀναφανδὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἐμελέτα

ὑπὸ τὸ μυστικὸν τῆς Ἐθνικῆς κατακόμβης φῶς, ἐποδηγέται μὲ πολλὴν φρόνησιν εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, προεκινδύνειεν ἐνώπιον δεσποτῶν καὶ τυράννων, παρεκάλει, ἰκέτευε, διεμαρτύρετο... ἐφοβέριζε! Λαμπὰς ὑπὲρ τοῦ Γένους ἡ Ἐκκλησία τηκομένη ἐνώπιον τῆς γλυκείας τῶν Ἰδανικῶν του εἰκόνας, λυχνία καιομένη, ἐκδαπανωμένη πρὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Βωμοῦ! Τίς δύναται, ἀγαπητοί μου, νὰ ὑπολογίσῃ τὰς θυσίας, ἃς ἡ Ἐκκλησία προσέφερεν ἐπὶ τοῦ Βωμοῦ τῆς Πατρίδος; Ἄς μαρτυρήσῃ περὶ τούτου ὁ χορὸς τῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων κληρικῶν, οἵτινες ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἀποφράδος ἡμέρας τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου ἐρρίφθησαν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης, ἀπηγχονίσθησαν, κατεκρεουργήθησαν. προεπηλακίσθησαν, ἐβασανίσθησαν, ἐταπεινώθησαν, ἀνήκουστα ὑπέστησαν δεινά. Ἄς μαρτυρήσωσιν οἱ χθὲς ἀκόμη ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὑπὲρ τῆς Πατρίδος μαρτυρήσαντες αἰοίδιμοι Μητροπολίται, ὁ Κορυτσιᾶς Φώτιος, ὁ Γρεβενῶν Αἰμιλιανὸς, ὁ Μελενίκου Κωνσταντῖνος, ὁ Ἐλευθερουπόλεως Γερμανὸς, ὁ Κυδωνιῶν Γρηγόριος, ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος καὶ τὸ ἀπειράριθμον νέφος τῶν νεομαρτύρων κληρικῶν, οἵτινες ἀπηγχονίσθησαν καὶ κατεκρεουργήθησαν κατὰ τὴν τελευταίαν Ἐθνικὴν συμφορὰν μας.

Ἀπετέλεσε λοιπὸν ὁ Ἑλληνικὸς Κλῆρος μετὰ τὴν ἄλωσιν τὴν πολυβασανισμένην ἐκείνην Ἐκκλησιαστικὴν στρατιὰν τῆς ὑποδουλωθείσης Ἑλληνικῆς Φυλῆς· στρατιὰν, οὐχὶ διὰ λογχῶν καὶ πυρίτιδος ὀπλισμένην, ἀλλὰ τὴν στρατιὰν τὴν ἀγνοοῦσαν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν διανύ-

ουσαν τὴν ζωὴν τῆς διαρκοῦς ἐκστρατείας, τὴν ζῶσαν βίον διαρκοῦς μαρτυρίου, ὁ ὁποῖος ἦτο χείρων μυριῶν θανάτων, τὴν στρατιὰν τὴν φέρουσαν πάντοτε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἐθνικὸν πένθος, (διότι αὐτὸ ἐσήμαινεν ἡ κόμη τῆς κεφαλῆς, ἣν ἀκόμη φέρουσιν οἱ κληρικοὶ μας,) τὴν στρατιὰν τὴν συνεχίζουσαν ἐμπροθέσμως τὴν ρομφαίαν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ λόγου.

Τῆς στρατιᾶς δὲ ταύτης τὸ μέλαν ῥάσον τὸ βαφόμενον ἐπὶ τόσους αἰῶνας εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς προσδοκίας καὶ τῆς καρτερίας, μόλις ἀπήχησεν ὁ ἐγερτήριος παιὰν τῶν τελευταίων ἀπελευθερωτικῶν ἀγῶνων, καὶ πάλιν ἐπλάταγισε παρὰ τὴν κυανόλευκον καὶ τὰ στρατιωτικὰ λάβαρα καὶ πάντα τοὺς συναγερμούς τῆς Ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως. Καὶ εἶπε τότε τὸ ἱερὸν ῥάσον πρὸς τὸ τιμημένον ἀμπέχονον: «Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος! Θὰ πολεμήσωμεν ὑπὲρ τῆς Μεγάλης Ἰδέας. Τὴν ἐνθυμείσαι; Σοὶ τὴν ἐδίδαξα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, σοὶ τὴν ἐδίδαξα εἰς τὸ σπῆτι σου. Αὕτη ἀπετέλεσε τὴν ἐπιλίχνιον μολπὴν, τὸ νανούρισμα τῆς ἀγαθῆς σου μητρός, διότι ἐγὼ τὴν ἐνέπνευσα εἰς τὴν μάμην σου καὶ τὴν μητέρα σου. Γιὰ σένα ἐπείνασα καὶ ἐδίψασα, πρὸς χάριν σου ἐλοιδορήθην καὶ ἐβλασφημήθην ὑπὸ τῶν δυναστῶν καὶ τῶν τυράννων μας. Γιὰ σένα ἐφυλακίσθην, ἐνήστευσα, ἐξωρούχθην τοὺς ὀφθαλμούς, ἐμαρτύρησα, ἀπηγχονίσθην, κατεκρεουργήθην, καθ' ὑπερβολὴν ἐβασανίσθην».

Καὶ τὸ ἀμπέχονον εἶπε πρὸς τὸ ῥάσον: «Πολὺ μὲ συγκινοῦν οἱ λόγοι σου! Ὅλα τὰ γνωρίζω! διὰ τοῦτο συναισθάνομαι περισσότερο τὸ καθήκόν μου. Τὸ βλέπω καὶ τὸ γνωρίζω, ὃ τιὸ ἀγὼν μας ἔχει τὴν

εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θρησκείας. Διὰ τοῦτο ἀφῆκα ὀπίσω μου, τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μου, τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ παιδιά μου, τοὺς ἀδελφούς μου, τὸ σπῆτι μου. Ὅταν σὲ βλέπω εἰς τὸ πλευρόν μου εἶμαι ἡσυχος, διότι σὺ ἀντιπροσωπεύεις ἐδῶ πᾶν ὅ,τι μοὶ εἶναι ἱερὸν καὶ προσφιλές! Σὲ εὐχαριστῶ λοιπόν, διότι καὶ ἐδῶ ἀνέλαβες νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς καὶ νὰ συμμερισθῆς τὰς κακουχίας μου καὶ τοὺς κινδύνους μου, νὰ μοῦ ἐπουλώσῃς τὰς πληγὰς μου καὶ ἐὰν ἀποθάνω μέσα εἰς τὰ πεδία ταῦτα καὶ τὰς χαράδρας τῆς φρίκης καὶ τῆς καταστροφῆς, νὰ μοῦ κλείσῃς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ νὰ μὲ παραδώσῃς εἰς τὴν μητέρα γῆν διὰ τῶν εὐχῶν σου».

Ἦ πόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ πίστις μας! πόσον μακρόθυμος καὶ στοργικὴ εἶναι ἡ Ἐκκλησία μας!

Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὸς Κληρὸς διαδηλῶν τὴν Ἐθνικὴν πρὸς τὸ Ἔθνος ἀλληλεγγύην αὐτοῦ καὶ ἐμπραγματώως κατακυρῶν τὴν πολυχρόνιον Ἐθνικὴν του διδασκαλίαν διὰ τοῦ παραδείγματος, ἔστησεν ἑαυτὸν πάντοτε καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, ὡς καὶ ἐν ἔργοις, διδάσκαλον, ποδηγέτην καὶ πατέρα.— Κομιστῆς δὲ καὶ φορεὺς τῆς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας, τῆς μητρικῆς αὐτῆς μερίμνης καὶ προνοίας καὶ τῆς θρησκευτικῆς παραμυθίας καὶ ἐρμηνευτῆς τῶν παλμῶν τοῦ ἀκανθοστεφεῦς Γένους συνετέλεσε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν θριάμβων, εἴτε προάγων, εἴτε δεξιούμενος τοὺς γενναίους τῆς Πατρίδος ἐλευθερωτάς.

Τοιαύτας καὶ τοσαύτας εἰς τὴν Πατρίδα μας προσέφερεν ὑπηρεσίας ὁ Κληρὸς ὁ Κληρὸς ὅστις

ἀνέκαθεν ἀπετέλεσε τὴν στρατιὰν τῆς ὑπὲρ Πίσει-
ως καὶ Πατρίδος στρατευομένης Ἐκκλησίας μας.
Καὶ κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως
ἔδρασεν ἐπαξίως τῆς κλήσεως αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία,
καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταύτας ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας
τῆς πολυβασανισμένης Κρήτης, ἧτις ἔμεινεν ἡδικη-
μένη εἰς τὸ συνέδριον τῶν Ἐθνῶν τῶν ἀνακη-
ρουζάντων Βασίλειον τὴν μικρὰν ἐκείνην γωνίαν
τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀφῆκαν αὐτὴν ζωσμένην ἀπὸ
φλόγας καὶ ζητοῦσαν νὰ σπάσῃ τὰ βαρεῖα τὰ σί-
δερά της, ὡς λέγει ὁ ποιητής, δὲν ἠσύχασεν, ἀλ-
λὰ ἐγέννησεν τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 33, τοῦ 42, τοῦ
58, τὴν τριετῆ γιγαντομαχίαν τοῦ 66 καθ' ἣν
συνέβη καὶ ἡ τὸν κόσμον καπλήξασα ἐποποιία τῆς
ὀλοκαυτώσεως τοῦ Ἀρχαδίου, τοῦ 1876, τοῦ 1889
καὶ τοῦ 1896 καὶ 97. Ἱερὰς ἐκατόμβας προσέφερεν
εἰς τὸν Βωμὸν τῆς Θεᾶς Ἐλευθερίας ὁ Κλῆρος, ὁ ὀ-
ποῖος πάλιν μετὰ ἱερᾶς προθυμίας καὶ ἐγκαρτερή-
σεως ἐξετέλεσε τὸ ἱερὸν καθῆκον του.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ λησμονηθῆ ἡ Ἐκκλησία!
Ἡ Πατρίς, οἱ ἡγέται τοῦ Ἔθνους, ἔχουσι καθῆ-
κον καθὼς πράττει καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς ἥρωάς της,
νὰ στήσῃ δι' αὐτὴν ἰδιαίτερα μνημεῖα εἰς περι-
βλεπτα μέρη τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος, μὲ τὴν ἐπι-
γραφὴν: «Ἡ Πατρίς τῆ φιλοστόργῳ μητρὶ Ὁρθο-
δόξῳ Ἐκκλησίᾳ» Ἄς διαδηλώσῃ ἡ Πατρίς τὴν εὐ-
γνωμοσύνην αὐτῆς πρὸς τοὺς πάντοτε προκινδυ-
νεύσαντας στρατιώτας τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς τοιαύ-
τας καὶ τοσαύτας σημαντικὰς καὶ πολυτίμους προ-
σενεγκόντας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν Πατρίδα. Δὲν εἶ-
ναι πλέον ἡ Ἑλλὰς ἐσχάτη ἀναλαμπὴ τῆς σβεννυμέ-
νης ζωῆς, ὡς ἔγραφεν εἰς τὸν Γκιαοὺρ αὐτοῦ τὸ εὐ

γενές τέκνον τῆς Ἀλβιόνος, οὐδὲ στέφανος χρουστῆς οἷγλης περιανυγάζων ἐρείπεια, οὐδὲ ἀκτίς ἀποχαιρεισμοῦ τοῦ ἐκπνέοντος αἰσθήματος. Ἡ Ἑλλάς ἔχει ζωὴν καὶ ἡ ζωὴ αὐτῆς πρέπει νὰ διαδράμῃ, νὰ μεταδοθῇ πανταχοῦ, εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς Κρατικῆς μηχανῆς.

Ἡ Ἑλλάς ἤδη μεταξὺ τῶν εὐνομουμένων κρατῶν βαδίζει πλησίσιος τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου, ἃς ἐφαρμόσῃ λοιπὸν καὶ τὰ στοιχειώδη ἐκεῖνα μέτρα, τὰ ὅποια πάντα τὰ λοιπὰ εὐνομούμενα Κράτη ἐφήρμοσαν πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ Κλήρου καὶ καταρτισμὸν Κλήρου ἀνταξίου τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν περιστάσεων. Οἱ ὠραῖοι λόγοι οἱ ἀκουόμενοι κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῶν ἡγετῶν τοῦ Ἔθνους, ἐγκωμιάζοντες τὴν αὐτοθυσίαν τοῦ Κλήρου, δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν ἀξίαν, ὅταν τὸ Κράτος δεικνύει τοσαύτην ἀδιαφορίαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ζητεῖ διὰ παντὸς τρόπον νὰ ὑποσκάψῃ συστηματικῶς καὶ ἀποφασιστικῶς αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς. « Πᾶς λόγος, εἶπεν ὁ σοφὸς, ἐὰν ἀπῆ τὰ πράγματα μάταιόν τι καὶ κενὸν φαίνεται ». Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν εἶναι κειμήλιόν τι ἔχον τὴν θέσιν του εἰς τὰ Μουσεῖα καὶ εἰς σελίδας τινὰς τῆς γενικῆς Ἱστορίας. Ὁχι! δὲν ζῆ μὲ ἀναμνήσεις παρελθόντων μεγαλείων! Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι πηγὴ ἀένναος πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἀναγεννήσεως. Ἐκεῖνο λοιπὸν τὸ ὅποιον πρωτίστως ἐνδιαφέρει πάντας ἡμᾶς καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους εἶναι νὰ μάθωμεν πῶς πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν ἐμπιστευθεῖσαν εἰς ἡμᾶς ἱεράν καὶ ἀθάνατον ταύτην παρακαταθήκην καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν θὰ παραδώσωμεν αὐτὴν εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους.

Καὶ τελειῶν τὸν λόγον μου παρακαλῶ πάντα τοὺς παρόντας ἐντίμους ἀντιπροσώπου τοῦ Ἑθνους ὅπως μεταβιβάσωσιν τὰς σκέψεις ἡμῶν ταύτας ὅπου δεῖ καὶ συνηγορήσωσιν θεομῶς ὑπὲρ τοῦ πενομένου Κλήρου μας· ἐν τέλει δὲ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς ὅπως ὑποῦντε τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἐν μιᾷ φωνῇ ἀναφωνήσωμεν, τῶν αἰοδύμων Ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἀπαγχομισθέντων, ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων κατὰ τοὺς διαφόρους ἀγῶνας τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Αἰωνία ἡ μνήμη. Ἀμήν!

